

*Maria Kola-Bezka**

ROZMIARY I EFEKTY DZIAŁALNOŚCI
PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE W OKRESIE
ŚWIATOWEGO KRYZYSU EKONOMICZNEGO
– PIERWSZE PRZYBLIŻENIE

Z a r y s t r e ś c i . W opracowaniu podjęto próbę dokonania wstępnej identyfikacji skutków światowego kryzysu ekonomicznego dla przedsiębiorstw w Polsce. Przeanalizowane zostały zmiany w liczbie przedsiębiorstw, zmiany w ich aktywności inwestycyjnej i innowacyjnej oraz zmiany w zakresie rezultatów prowadzonej przez nie działalności gospodarczej w latach 2005–2009.

S ł o w a k l u c z o w e : przedsiębiorstwa w Polsce, światowy kryzys gospodarczy.

WSTĘP

Przedsiębiorczość jest jednym z głównych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego. Dla tempa tego rozwoju szczególne znaczenie ma działalność przedsiębiorstw kreatywnych i innowacyjnych oraz zdolnych do współpracy (Klasik, 2005). Rozmiary i efekty przedsiębiorczości w danym kraju zależą nie tylko od uwarunkowań kulturowych i cech osobowościowych przedsiębiorców, które sprawiają, że charakteryzują się oni zróżnicowaną skłonnością do podejmowania ryzyka, a przez to także zróżnicowaną intensywnością aktywności gospodarczej. Są one także w dużej mierze uzależnione od innych czynników i okoliczności, w których prowadzona jest działalność gospodarcza,

* Adres do korespondencji: Maria Kola-Bezka, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, WNEiZ, ul. Gagarina 13A, 87–100 Toruń, e-mail: mkola@umk.pl.

a które tworzy wiele uwarunkowań o charakterze zarówno lokalnym (regionalnym), jak i makroekonomicznym (Safin, 2004). W ostatnich latach wśród uwarunkowań makroekonomicznych szczególne znaczenie miały czynniki związane z załamaniem koniunktury na rynku międzynarodowym. Światowy kryzys ekonomiczny lat 2008–2010 był wydarzeniem bezprecedensowym zarówno ze względu na jego przyczyny, jak i rozmiary. Objął wszystkie liczące się na świecie kraje. Jego oznaką było znaczne spowolnienie gospodarcze, a w wielu przypadkach nawet kurczenie się gospodarek narodowych. Polska nie doświadczyła aż tak poważnych konsekwencji, czego przejawem był pewien wzrost PKB w czasie, kiedy wszystkie kraje Europy Zachodniej odnotowały absolutny spadek wartości tego miernika gospodarczego¹.

Wiadomo, że globalne załamanie koniunktury wywarło wpływ na działalność przedsiębiorstw na całym świecie. Skutki światowego kryzysu ekonomicznego dla przedsiębiorczości w Polsce nie są jednak rozpoznane. Ich identyfikacja wymaga bowiem dostępu do zbiorczych danych statystycznych dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstw w czasie kryzysu. Jest to utrudnione przede wszystkim ze względu na opóźnienia w ich publikacji.

Pomimo tego ograniczenia w niniejszym opracowaniu podjęto próbę dokonania syntetycznej, wstępnej oceny rozmiarów i efektów działalności przedsiębiorstw w Polsce w okresie światowego kryzysu ekonomicznego. Szczególną uwagę zwrócono na spółki z udziałem kapitału zagranicznego. Są to bowiem przedsiębiorstwa, które wydają się szczególnie wrażliwe na spadek koniunktury na rynku międzynarodowym nie tylko ze względu na ich szerokie powiązania kooperacyjne, ale także kapitałowe.

Przedmiotem opracowania jest analiza danych statystycznych opisujących sektor przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2009². Jego cel poznawczy polega zaś na wstępnej identyfikacji skutków, jakie wywarł na tych przedsiębiorstwach światowy kryzys ekonomiczny, przez które rozumie się zmiany w rozmiarach i efektach ich działalności. Przeanalizowano więc zmiany w liczebności przedsiębiorstw w Polsce, zmiany w zakresie ich aktywności inwestycyjnej i innowacyjnej oraz zmiany w zakresie rezultatów prowadzonej przez nie działalności gospodarczej, tj. produkcji sprzedanej przemysłu, przychodów, kosztów i wyników finansowych.

¹ W informacji z 26 kwietnia 2011 roku w sprawie zaktualizowanego szacunku PKB za 2010 rok Główny Urząd Statystyczny podał, że wzrost PKB w Polsce niewyrównany sezonowo, w cenach stałych średniorocznych roku poprzedniego wyniósł: 5,1% w 2008 roku, 1,7% w 2009 i 3,8% w 2010.

² Według stanu na dzień 30 kwietnia 2011, rok 2009 był ostatnim, dla którego GUS opublikował dane będące realizacjami zmiennych wykorzystanych do charakterystyki działalności przedsiębiorstw.

1. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE W LATACH 2005–2009

Liczba podmiotów gospodarczych w Polsce zarejestrowanych w rejestrze REGON w okresie od 2005 do 2008 roku charakteryzowała się tendencją wzrostową, a dynamika tego wzrostu w 2008 roku była nawet większa niż w 2007. Jednak już w 2009 roku liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, w tym podmiotów o liczbie zatrudnionych do 249 osób oraz przedsiębiorstw przemysłowych, była mniejsza w porównaniu do stanu w 2008. Wynikało to z faktu, że w 2009 roku liczba podmiotów wykreślonych z tego rejestru była większa niż podmiotów nowo zarejestrowanych. Należy jednak zauważyć, że w latach 2007–2009 zarówno liczba podmiotów nowo zarejestrowanych, jak i dynamika jej wzrostu były z roku na rok coraz większe. Prawidłowość ta dotyczyła w szczególności grupy podmiotów sektora prywatnego, w tym grupy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (tabela 1). Mogło to być związane z wprowadzeniem w 2008 i 2009 roku do polskiego prawa gospodarczego zmian ułatwiających rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej³. Dla wielu osób mogły one stanowić zachętę do podjęcia aktywności gospodarczej, a istniejącym przedsiębiorstwom mogły ułatwić zajęcie obszarów rynku utraconych przez przedsiębiorstwa niebędące w stanie przystosować się do niekorzystnych zmian koniunktury.

W latach 2005–2009 w Polsce miał miejsce coroczny wzrost ogólnej liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego. W 2009 roku było ich o ponad 5 tysięcy więcej niż w 2005. Wzrost liczby tych spółek w 2009 roku w stosunku do 2008 był jednak wynikiem jedynie wzrostu liczby spółek zatrudniających do 9 osób, czyli mikroprzedsiębiorstw. Liczba spółek zaliczanych do

³ Należy wśród nich wymienić przede wszystkim: wprowadzenie tzw. jednego okienka, dzięki któremu osoby zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą mogą złożyć jeden wniosek o rejestrację tej działalności, dopełniając tym samym wszelkich formalności rejestracyjnych, możliwość zawieszenia działalności gospodarczej na okres od miesiąca do 2 lat bez konieczności ponoszenia w tym czasie kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa związanych m.in. z uiszczaniem podatków, opłacaniem zaliczek na podatki i składek ubezpieczeniowych, podniesienie progu przychodów zobowiązujących do prowadzenia pełnej księgowości z 800 tys. euro do 1,2 mln euro, możliwość kwartalnego opłacania zaliczek na podatek dochodowy przez tzw. małych podatników, możliwość dokonywania rozliczeń i prowadzenia rachunków w walutach wymiennalnych, obniżenie minimalnego kapitału zakładowego w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością i spółkach akcyjnych oraz ochronę wierzycieli niewypłacalnych dłużników będących osobami fizycznymi spełniającymi kryteria upadłości konsumenckiej (DzU 2008, Nr 141, poz. 888; DzU 2008, Nr 144, poz. 900; DzU 2008, Nr 209, poz. 1318; DzU 2008, Nr 209, poz. 1316; DzU 2008, Nr 228, poz. 1506; DzU 2008, Nr 217, poz. 1381; DzU 2009, Nr 18, poz. 97; DzU 2008, Nr 234, poz. 1572).

pozostałych kategorii przedsiębiorstw, tzn. małych, średnich i dużych, była w 2009 roku mniejsza niż w roku poprzednim. Od 2007 widoczny był natomiast spadek liczby nowo powstałych spółek z udziałem kapitału zagranicznego, przy czym największą dynamikę tego spadku odnotowano w 2009 roku (tabela 2).

Tabela 1. Wybrane informacje o liczbie przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON (tys.) <i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	3 615,62	3 636,04	3 685,61	3 757,09	3 742,67
	–	100,56	101,36	101,94	99,62
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON o liczbie zatrudnionych do 249 osób (tys.) <i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	3 610,93	3 631,36	3 680,89	3 752,29	3 737,79
	–	100,57	101,36	101,94	99,61
Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON <i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	261 506	297 302	295 033	317 954	349 656
	–	113,69	99,24	107,77	109,97
Liczba podmiotów gospodarczych z sektora prywatnego nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON <i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	254 488	293 271	291 369	314 082	346 914
	–	115,24	99,35	107,80	110,45
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON <i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	219 117	250 144	250 676	273 240	307 778
	–	114,16	100,21	109,00	112,64
Liczba podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON <i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	214 778	271 090	242 790	244 965	357 530
	–	126,22	89,56	100,90	145,95
Liczba przedsiębiorstw przemysłowych <i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	383 587	381 129	381 457	379 154	373 249
	–	99,36	100,09	99,40	98,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS, <http://www.stat.gov.pl/bdl> (stan na dzień 30 kwietnia 2011 r.).

Liczba pracujących w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego od 2005 do 2008 roku corocznie wzrastała, chociaż należy zaznaczyć, że dynamika tego wzrostu z roku na rok była coraz mniejsza. W 2009 roku miał natomiast miejsce spadek liczby pracujących w tych spółkach do poziomu niewiele wyższego niż w 2007 roku (tabela 3).

Tabela 2. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego według klas wielkości oraz liczba spółek nowo powstałych z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego	16 837	18 015	18 515	21 092	22 176
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	107,00	102,78	113,92	105,14
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniających do 9 osób	9 860	10 652	10 905	12 764	13 946
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	108,03	102,38	117,05	109,26
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniających od 10 do 49 osób	3 856	4 009	4 035	4 509	4 491
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	103,97	100,65	111,75	99,60
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniających od 50 do 249 osób	2 221	2 346	2 467	2 645	2 615
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	105,63	105,16	107,22	98,87
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniających powyżej 249 osób	900	1 008	1 108	1 174	1 124
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	112,00	109,92	105,96	95,74
Liczba nowo powstałych spółek z udziałem kapitału zagranicznego	1 457	1 675	1 537	1 320	984
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	114,96	91,76	85,88	74,55

Źródło: jak w tabeli 1.

Tabela 3. Liczba pracujących w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba pracujących w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego (tys. osób)	1 186,15	1 313,36	1 453,73	1 531,67	1 460,65
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	110,72	110,69	105,36	95,36

Źródło: jak w tabeli 1.

2. DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA I INNOWACYJNA PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE W LATACH 2005–2009

W latach 2005–2008 wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób corocznie wzrastała, jednak w 2008 roku zanotowano spadek dynamiki tego wzrostu. W 2009 roku miał miejsce spadek wartości nakładów inwestycyjnych w ujęciu abso-

lutnym nie tylko w stosunku do roku poprzedniego, ale również w relacji do roku 2007. Podobnie wydatki inwestycyjne spółek z udziałem kapitału zagranicznego, które w latach 2005–2008 wzrastały, chociaż corocznie w mniejszym tempie, w 2009 spadły do poziomu nieznacznie wyższego niż w 2006 roku (tabela 4).

Tabela 4. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób i wydatki inwestycyjne spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ogółem (mld zł)	79,21	94,24	119,15	134,09	119,10
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	118,97	126,44	112,54	88,82
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach z sektora prywatnego (mld zł)	58,15	71,28	90,76	99,15	82,07
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	122,57	127,33	109,25	82,77
Wydatki inwestycyjne spółek z udziałem kapitału zagranicznego (mld zł)	55,07	66,10	75,13	81,61	66,88
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	120,03	113,66	108,62	81,96

Źródło: jak w tabeli 1.

W 2009 roku ograniczeniu uległa także działalność innowacyjna przedsiębiorstw. Od 2005 do 2008 roku nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych corocznie wzrastały, jednak w 2009 roku były już o ponad 2 mld zł mniejsze niż w 2008. Ponadto w latach 2007–2009 zmniejszył się udział przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną, w liczbie przedsiębiorstw przemysłowych ogółem. W 2007 roku wynosił on 32,41%, w 2008 – 17,07%, a w 2009 tylko 14,38%. W 2009 roku w porównaniu do 2008 zmniejszył się także udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto przedsiębiorstw przemysłowych (w 2008 roku wynosił on 12,43%, a w 2009 był równy 10,56%). W latach 2008–2009 przedsiębiorstwa przemysłowe znacznie ograniczyły współpracę w zakresie działalności innowacyjnej. Udział przedsiębiorstw współpracujących w tym obszarze w liczbie przedsiębiorstw ogółem w 2008 roku był równy 8,5%, a w 2009 – 6,4%, podczas gdy w 2007 roku wynosił 21,3%. Pozytywną zmianę można z kolei zauważyć w odniesieniu do wielkości zatrudnienia w jednostkach badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw. Liczba zatrudnionych w tych jednostkach po spadku w 2008 roku zwiększyła się w 2009 o prawie tysiąc osób, powracając do poziomu zbliżonego do stanu w 2007 roku (tabela 5).

Tabela 5. Wybrane informacje o działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych (mld zł)	14,33	17,25	19,80	24,68	22,65
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	120,38	114,81	124,64	91,77
Udział przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w liczbie przedsiębiorstw przemysłowych ogółem (%)	b.d.	b.d.	32,41	17,07	14,38
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych w przychodach netto ogółem (%)	b.d.	b.d.	11,89	12,43	10,56
Udział przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w liczbie przedsiębiorstw ogółem (%)	b.d.	b.d.	21,3	8,5	6,4
Liczba zatrudnionych w B + R w sektorze przedsiębiorstw	17 875	18 194	18 461	17 596	18 519
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	101,78	101,47	95,31	105,25

Źródło: jak w tabeli 1.

3. EFEKTY DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE W LATACH 2005–2009

Od 2005 do 2008 roku wartość produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce, pomimo malejącej dynamiki, corocznie była coraz większa. W 2009 roku w porównaniu do 2008 nastąpił jednak absolutny spadek wartości tej produkcji. Był on znaczący zwłaszcza w grupie średnich przedsiębiorstw, w przypadku których wartość produkcji sprzedanej przemysłu osiągnęła poziom niższy niż w roku 2007. W latach 2005–2008 corocznie zmniejszał się udział sektora MŚP w produkcji sprzedanej przemysłu. W 2005 roku udział ten wynosił 39,2%, a w 2008 – 36,5%. W 2009 roku wzrósł on do 36,7%, jednak nie przekroczył poziomu z 2007 roku. Analogiczna sytuacja miała miejsce w grupie przedsiębiorstw o liczbie pracowników do 49 osób. Z kolei udział średnich przedsiębiorstw w produkcji sprzedanej przemysłu w okresie 2005–2009 był corocznie mniejszy (tabela 6).

Dane statystyczne dostępne na koniec kwietnia 2011 roku pozwalają dokonać analizy zmian przychodów i kosztów podmiotów niefinansowych, prowadzących działalność gospodarczą w Polsce jedynie do 2008 roku. Na ich podstawie można zauważyć, że od 2005 do 2008 roku zarówno przychody, jak i koszty tych podmiotów corocznie wzrastały. Tempo wzrostu przychodów

było jednak każdego roku coraz mniejsze, a wzrost kosztów w 2008 roku charakteryzował się większą dynamiką w porównaniu do roku 2007 (tabela 7). Biorąc pod uwagę fakt, że w Polsce w 2009 roku w porównaniu do 2008 nastąpił spadek wartości produkcji sprzedanej przemysłu, można przypuszczać, że przychody podmiotów gospodarczych za 2009 rok również były mniejsze niż w 2008.

Tabela 6. Wybrane informacje o produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Produkcja sprzedana przemysłu (mld zł)	687,81	775,52	873,47	918,28	896,38
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	112,75	112,63	105,13	97,61
Produkcja sprzedana przemysłu przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 49 osób (mld zł)	121,29	130,79	144,84	149,02	148,38
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	107,84	110,74	102,88	99,57
Produkcja sprzedana przemysłu (mld zł)	687,81	775,52	873,47	918,28	896,38
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	112,75	112,63	105,13	97,61
Produkcja sprzedana przemysłu przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (mld zł)	149,20	165,03	185,34	186,92	181,26
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	110,61	112,31	100,85	96,98
Udział sektora MŚP w produkcji sprzedanej przemysłu (%)	39,20	38,00	37,70	36,50	36,70
Udział przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 49 osób w produkcji sprzedanej przemysłu (%)	17,50	16,80	16,50	16,10	16,50
Udział przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 50 do 249 osób w produkcji sprzedanej przemysłu (%)	21,70	21,30	21,20	20,40	20,20

Źródło: jak w tabeli 1.

Tabela 7. Przychody i koszty podmiotów niefinansowych prowadzących działalność gospodarczą w Polsce w latach 2005–2008

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
Przychody podmiotów niefinansowych prowadzących działalność gospodarczą (mld zł)	2 264,42	2 558,71	2 887,73	3 213,84
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	113,00	112,86	111,29
Koszty podmiotów niefinansowych prowadzących działalność gospodarczą (mld zł)	2 113,86	2 381,15	2 660,97	3 002,04
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	112,64	111,75	112,82

Źródło: jak w tabeli 1.

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 2008–2009 nie ograniczyły znacząco rozmiarów swojej działalności gospodarczej. Wniosek taki nasuwa się po analizie ich przychodów z całokształtu działalności, które w latach 2005–2009 corocznie wzrastały. W 2008 i 2009 roku tempo wzrostu tych przychodów było jednak mniejsze niż w latach poprzednich. Wzrostowi przychodów w analizowanym okresie towarzyszył wzrost kosztów z całokształtu działalności. Należy jednak odnotować, że dynamika tego wzrostu była malejąca.

Wynik finansowy brutto spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2008 roku stanowił zaledwie 64,34% ich wyniku finansowego brutto w 2007, co oznacza, że zyski wypracowane przez te przedsiębiorstwa w 2008 roku były mniejsze niż w roku poprzednim, a ponadto część spółek poniosła straty. Potwierdzają to dane dotyczące liczby spółek wykazujących zysk brutto i zysk netto, które wskazują, że w 2008 roku podmiotów wykazujących zyski było zdecydowanie mniej niż w roku 2007. W 2009 roku wynik finansowy brutto spółek z udziałem kapitału zagranicznego powrócił do poziomu zbliżonego do tego z roku 2007. Wzrosła również liczba spółek wykazujących zysk brutto i zysk netto, jednak spółek tych było mniej niż w 2007 roku (tabela 8).

Tabela 8. Wybrane informacje o efektach działalności gospodarczej prowadzonej przez spółki z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce oraz o liczbie spółek z udziałem kapitału zagranicznego wykazujących zysk w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Przychody z całokształtu działalności spółek z udziałem kapitału zagranicznego (mld zł)	642,06	740,53	852,11	930,71	968,72
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	115,34	115,07	109,22	104,08
Koszty z całokształtu działalności spółek z udziałem kapitału zagranicznego (mld zł)	609,17	699,09	795,65	894,55	913,59
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	114,76	113,81	112,43	102,13
Wynik finansowy brutto spółek z udziałem kapitału zagranicznego (mld zł)	33,09	41,37	56,48	36,34	55,04
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	125,01	136,51	64,34	151,47
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego wykazujących zysk brutto	4 658	5 034	5 409	4 919	5 324
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	108,07	107,45	90,94	108,23
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego wykazujących zysk netto	4 593	4 962	5 350	4 845	5 250
<i>Dynamika (rok poprzedni = 100)</i>	–	108,03	107,82	90,56	108,36

Źródło: jak w tabeli 1.

ZAKOŃCZENIE

Ocena skutków światowego kryzysu ekonomicznego lat 2008–2010 dla przedsiębiorstw w Polsce jest utrudniona ze względu na moment prowadzenia analizy. Dane dostępne na koniec kwietnia 2011 roku pozwalają bowiem zidentyfikować zmiany, jakie zaszły w sektorze przedsiębiorstw w Polsce do 2009 roku. Na ich podstawie można jedynie stwierdzić, że skutki światowego kryzysu ekonomicznego zaczęły być widoczne w sektorze przedsiębiorstw w Polsce, w tym w grupie spółek z udziałem kapitału zagranicznego, w zasadzie dopiero w 2009 roku, chociaż pewne przejawy spowolnienia gospodarczego były widoczne w sektorze przedsiębiorstw także wcześniej. Wskazują na to zmiany zarówno w liczbie przedsiębiorstw, w ich aktywności inwestycyjnej i innowacyjnej, jak również w zakresie rezultatów prowadzonej przez nie działalności gospodarczej.

Od 2005 do 2008 roku liczba podmiotów gospodarczych w Polsce corocznie wzrastała. Jednak już w 2009 roku była mniejsza niż w 2008, co wynikało z tego, że w 2009 roku podmiotów wykreślonych z rejestru REGON było więcej niż podmiotów nowo zarejestrowanych. Na uwagę zasługuje fakt, że w 2009 roku (podobnie jak w 2008 i 2007) liczba podmiotów nowo zarejestrowanych była większa niż w roku poprzednim. Mogło to mieć związek z wprowadzeniem do polskiego prawa gospodarczego zmian dotyczących rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej. W przypadku spółek z udziałem kapitału zagranicznego obserwowano coroczny wzrost ich ogólnej liczby w całym okresie objętym analizą, tj. w latach 2005–2009, jednak liczba nowo powstałych spółek od 2007 roku corocznie była mniejsza.

Światowy kryzys ekonomiczny miał także związek z ograniczeniem aktywności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych w Polsce, w tym przedsiębiorstw z sektora prywatnego oraz spółek z udziałem kapitału zagranicznego. W latach 2005–2008 wartość poniesionych przez nie nakładów inwestycyjnych corocznie wzrastała, natomiast w 2009 roku miał miejsce absolutny spadek ich wartości. W przypadku ogółu przedsiębiorstw wartość tych nakładów w 2009 roku była mniejsza niż w 2007, a w przypadku spółek z udziałem kapitału zagranicznego przekroczyła nieznacznie wartość z 2006 roku.

W 2009 roku w porównaniu do 2008 ograniczeniu uległy także nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych. Od 2007 do 2009 roku obserwowane było również zmniejszenie się udziału przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną, w liczbie przedsiębiorstw przemysłowych ogółem. W 2009 roku zmniejszył się także udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach

netto tych przedsiębiorstw. W latach 2008–2009 przedsiębiorstwa przemysłowe ograniczyły współpracę w zakresie działalności innowacyjnej.

Ograniczenie działalności inwestycyjnej i innowacyjnej w 2009 roku, zarówno w przypadku spółek z udziałem kapitału zagranicznego, jak i pozostałych przedsiębiorstw w Polsce, było spowodowane zapewne nie tylko koniecznością dostosowania się do mniejszego popytu na wyroby i usługi, ale także ograniczonym dostępem do zewnętrznych źródeł finansowania, głównie kredytów, których cena wzrosła, a szansa na ich uzyskanie zmalała ze względu na zaostrzenie bankowych kryteriów oceny wiarygodności kredytowej.

Spadek popytu globalnego, będący przejawem światowego kryzysu gospodarczego, miał wpływ na absolutny spadek wartości produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce w 2009 roku w porównaniu do 2008, co prawdopodobnie było jedną z przyczyn zmniejszenia się przychodów przedsiębiorstw przemysłowych.

W latach 2005–2009 corocznie wzrastały przychody z całokształtu działalności spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Tempo wzrostu tych przychodów w 2008 i 2009 roku było jednak mniejsze niż w latach poprzednich. W całym analizowanym okresie rosły również koszty ich działalności. Najgorszy wynik finansowy brutto spółek z udziałem kapitału zagranicznego odnotowano w 2008 roku, a w 2009 wynik ten był bliski wynikowi wypracowanemu w 2007 roku. Liczba spółek wykazujących zysk brutto i netto w 2009 roku była mniejsza niż w 2007.

W 2009 roku spółki z udziałem kapitału zagranicznego wyraźnie ograniczyły zatrudnienie. Liczba pracujących w nich osób w 2009 roku była mniejsza o ponad 70 tys. w porównaniu do 2008 roku i jednocześnie niewiele większa niż w 2007.

Przeprowadzona analiza ma charakter ogólny, przybliżający konsekwencje światowego kryzysu gospodarczego dla przedsiębiorstw w Polsce. Szersze rozpoznanie jego skutków wymaga przeprowadzenia pogłębionych badań, w tym w układzie sektorowym i według wielkości przedsiębiorstw, stąd też wnioski formułowano z dużą ostrożnością.

LITERATURA

Klasik A. (2005), *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny. Kluczowe pojęcia i metodologia*, [w:] A. Klasik (red.), *Przedsiębiorczy i konkurencyjny region w teorii i polityce rozwoju regionalnego*, Biuletyn PAN KPZK, z. 218, Warszawa.

- Safin K. (2004), *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – próba systematyzacji*, [w:] K. Jaremczuk (red.), *Uwarunkowania przedsiębiorczości*, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg.
- Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, DzU 2008, Nr 141, poz. 888.
- Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, DzU 2008, Nr 144, poz. 900.
- Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw, DzU 2008, Nr 209, poz. 1318.
- Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, DzU 2008, Nr 209, poz. 1316.
- Ustawa z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe, DzU 2008, Nr 228, poz. 1506.
- Ustawa z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy Kodeks spółek handlowych, DzU 2008, Nr 217, poz. 1381.
- Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, DzU 2009, Nr 18, poz. 97.
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, DzU 2008, Nr 234, poz. 1572.

EFFECTS OF GLOBAL ECONOMIC CRISIS FOR ENTERPRISES IN POLAND – FIRST APPROXIMATION

A b s t r a c t . The article presents a preliminary identification of the effects of the global economic crisis for enterprises in Poland. The analysis refers to the number of enterprises, changes in their investment activity and innovation and changes in results of their business activity in the years 2005–2009.

K e y w o r d s : enterprises in Poland, global economic crisis.